

ACHTERGRONDINFORMATIE OVER DE COLLECTIE

Inhoudsopgave

ACHTERGROND INFORMATIE OVER DE COLLECTIE	1
De collecties Spelleke van Ulenspiegel & Hopla (1942 – 1964).....	2
Geschiedenis Spelleke van Ulenspiegel en Hopla.....	2
Kenmerken van de poppencollectie.....	2
Collectie tentoongesteld.....	3
De collectie School voor Poppenspel (1970-2002).....	3
Geschiedenis School voor Poppenspel.....	3
Kenmerken van de poppencollectie.....	3
Collectie tentoongesteld.....	3
De collectie Theater Taptoe (1968 – 2010).....	4
Geschiedenis Theater Taptoe.....	4
Kenmerken en evoluties in de poppencollectie.....	4
Collectie tentoongesteld.....	4
Gedeeltelijke herbestemming.....	5

Achtergrondinformatie over de collectie

De collecties Spelleke van Ulenspiegel & Hopla (1942 – 1964)

Geschiedenis Spelleke van Ulenspiegel en Hopla

Jef Contryn introduceerde figurentheater in Mechelen. In de draaikolk van nieuwe artistieke tendensen startte hij in 1942 met zijn Spelleke van Ulenspiegel, naar het model van theatermaker Anton Kaster. Samen met Fritz Wortelmann maakte hij de belangrijkste voorstelling van dit gezelschap: *Bastien en Bastienne*, naar een jeugdopera van W.A. Mozart.

In 1948 richtte Jef Contryn met zijn zoon **Louis Contryn** theater Hopla op, waarmee ze overal in Vlaanderen succes oogsten, bij zowel kinderen als volwassenen. Vanaf de eerste bestaansjaren van de televisie werkten ze voor dit nieuwe medium. Tien jaar na hun oprichting kreeg Hopla de gouden medaille op de Wereldtentoonstelling. Louis ontving toen persoonlijk ook de eerste prijs voor zijn bewerking van het sprookje *Van Visselke Timpeltee*.

Hopla bracht een aantal opvallende producties. Zo schreef Gerard Walschap speciaal voor Hopla het satirische stuk *Piet met den houten kop*. Van Herman Teirlinck brachten ze een bewerking van het middeleeuwse *Esbatement van de appelboom*. Verder gingen de Contryns ook nieuwe uitdagingen aan, zoals met *El Retablo de Maese Pedro*, dat gebaseerd was op muziek van de Spaanse componist De Falla. Tenslotte creëerde Louis Contryn een serie figuren die voor lange tijd het Mechelse poppentheaterlandschap zouden beheersen: Tijn, Luppe, Baas en Firmin.

Vanaf 1964 zetten de Contryns het figurentheaterverhaal in Mechelen verder met het Mechels Stadspoppentheater.

Kenmerken van de poppencollectie

De collectie bevat 53 poppen van de periode van Spelleke van Ulenspiegel (1942-1948) uit producties als *Bastien en Bastienne*, *Visselke Timpeltee* en *De klute van nu noch*. Spelleke van Ulenspiegel maakte gebruik van wat men 'klassieke marionetten' kan noemen. Ze zijn 60 cm groot en kunnen de basisbewegingen van de mens nabootsen. Erg soepel zijn ze niet. Zo draaien de hoofden bijvoorbeeld erg stroef. De benen maken mooie, gracieuze bewegingen maar kunnen niet gespreid worden. Deze marionetten kunnen gaan zitten maar niet hurken. De armen zijn uit textiel en beweegbaar. De poppen werden voornamelijk gebruikt in 'praatstukken' met weinig actie.

Uit de periode van Hopla (1948-1964) werden er 294 poppen bewaard uit producties als *Piet met de houten kop*, *Reynaert De Vos* en *Peter en de wolf*. Uit deze periode stamt ook een ensemble van 15 handpoppen ontworpen en geproduceerd door **Harro Siegel**. De poppen die CEMPER van Harro Siegel bezit, zijn figuren (in eboniet) die tijdens de Tweede Wereldoorlog gemaakt werden. Het nationaalsocialisme moedigde toen het 'volkseigen karakter' in de kunst aan. Harro Siegel ontwierp voor het Reichsinstitut für Puppenspiel een standaardreeks die op grote schaal werd verspreid in scholen, bij jeugdbewegingen en voor iedereen die in het poppenspel geïnteresseerd was. Hoewel ook andere figurentheaterverzamelaars in Vlaanderen enkele exemplaren bewaren, is dit ensemble uniek in België omwille van de goede staat waarin de figuren verkeren en de omvang van het ensemble.

Collectie tentoongesteld

Poppen uit deze collecties waren onder andere te zien op de tentoonstellingen *Bedverhalen in het Kasteel* (2008), *Confrontaties in het figurentheater* (2005), *Poppen op de Rode Loper* (2015) en op de expo naar aanleiding van 50 jaar Beeldsmederij DE MAAN (2015). Momenteel zijn de twee duivels uit de standaardreeks van Harro Siegel opgenomen in de reizende tentoonstelling van UNIMA *Des Hommes, des Femmes, des Marionnettes. UNIMA: Croire et Créer un Futur Commun pour la Marionnette (1929 - 2019)* die nog tot 2022 rondtrekt door Zuid-Europa. In het museum De Mindere stonden tot 15 december 2019 acht figuren uit *El retablo de maese Pedro* op de tentoonstelling *#Gedurfd. Sint Franciscus en sultan Al-Kamil*.

De collectie School voor Poppenspel (1970–2002)

Geschiedenis School voor Poppenspel

De School voor Poppenspel startte officieel in oktober 1970 en vestigde zich in 1974 boven het Mechels Stadspoppentheater, dat nu (Beeldsmederij) DE MAAN heet. Er werden avondcursussen speeltechnieken en maakcursussen voor poppen georganiseerd. Jef Contryn was de initiatiefnemer, zijn zoon Louis Contryn de eerste directeur.

De school heeft een duidelijke invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van het Vlaamse poppen- en figurentheater, dat in 1993 officieel erkend werd als een podiumkunst. Honderden beoefenaars van het medium volgden de cursussen van De School, waaronder verschillende poppenspelers van professionele gezelschappen. Bovendien creëerde De School een platform waar spelers elkaar ontmoetten en waar er nieuwe initiatieven ontstonden.

Kenmerken van de poppencollectie

De collectie van CEMPER bevat 37 figuren van de School Voor Poppenspel uit het academiejaar 1974-1975. Waarschijnlijk zijn er nog figuren in het bezit van privépersonen (bijvoorbeeld vroegere studenten van de school), maar dan gaat het wellicht niet om volledige reeksen. Concreet gaat het om de figuren uit vier producties: *Gedicht: De Vreemdeling*, *Faantje in het Circus*, *Faust* en *Vrouwen naar het Graf*.

Doorheen het waarderingstraject werden de figuren uit *Faust* en *Vrouwen naar het graf* weerhouden voor blijvende bewaring binnen de erfgoedcontext. In beide producties is de invloed van de creatieve lesgevers te merken: de figuren zijn artistiek geslaagd en er was een duidelijke vrijheid om *out of the box* te denken.

Collectie tentoongesteld

Maria uit *Vrouwen naar het graf* was één van de poppen op de expositie *Acht Hoogvliegers. Mechelse theaterpoppen naar waarde geschat* (2018, Mechelen). Vooral de mysterieuze en mystieke figuren uit *Vrouwen naar het graf* lenen zich voor tentoonstellingen.

De collectie Theater Taptoe (1968 – 2010)

Geschiedenis Theater Taptoe

Theater Taptoe werd opgericht als 'Marionettentheater Taptoe' door **Luk De Bruyker** in 1968. Vijf jaar later vervoegde auteur **Freek Neiryndck** het gezelschap. Hij was artistiek directeur gedurende 25 jaar. De tandem De Bruyker (scenograaf, figurenspeler) - Neiryndck (auteur, dramaturg) bouwde het gezelschap uit tot een gerenommeerd ensemble in binnen- en buitenland. Taptoe verwierf driemaal de titel van Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen en reisde van Mexico tot Japan.

Smaakmakende voorstellingen waren *Thomas zit te dromen in de klas*, *Hemell!*, *Genoveva*, *zoo kuisch... zoo pure...* Ook na het afscheid van Freek Neiryndck bleef het gezelschap internationaal scoren onder de leiding van Luk De Bruyker en **Dirk De Strooper**, met onder meer *Sjoerd zegt... FOERT*. Het gezelschap ging een hecht samenwerkingsverband aan met het blazersensemble *I Solisti del Vento* en produceerde meer en meer muziektheater.

Omwille van de stopzetting van werkingssubsidies door de Vlaamse gemeenschap verdween de gezelschapsstructuur vanaf 2010. Om het erfgoed van het gezelschap niet verloren te laten gaan, kwamen de poppen onder beheer van Het Firmament, destijds het expertisecentrum voor figurentheatererfgoed – vandaag CEMPER. In afwachting van een definitieve bestemming voor deze collectie draagt CEMPER zorg voor het erfgoed van Theater Taptoe. Onder de vlag Taptoe's erf, zetten Luk De Bruyker en **Alain Ongenaet** (lichtontwerper/technicus) ondertussen de Taptoe-traditie verder.

Kenmerken en evoluties in de poppencollectie

De collectie bevat poppen uit zowel de periode vóór de officiële oprichting van Theater Taptoe, als de periode sinds de oprichting van het gezelschap tot het stopzetten van de werkingssubsidies door de Vlaamse overheid (1978-2010). Ze bestaat uit bijna 250 poppen, educatief materiaal rond schimmenspel en het decor van één productie. De artistieke spreidstand van het gezelschap maakt dat er in de collectie traditionele marionetten, stangpoppen, handpoppen en stokpoppen terug te vinden zijn, maar ook lichaampoppen, schimmen en maskers in uiteenlopende materialen.

In het begin van zijn carrière creëerde en bespeelde Luk De Bruyker voornamelijk marionetten (o.a. in: *De Kleine Prins* in 1978 en *Herman Teirlinck, een Brusselaar* in 1979). Later volgden ook stangpoppen (o.a. in: *Vader Anseele* in 1986 en *De Figuurrijke reis* in 1992), bekpoppes (o.a. in: *Reggae Peggy* in 1987 en *Don G.* in 2004), vlakke figuren (o.a. in: *Pruuke Dosschke* in 1988 en *Hemell!* in 1991) en nog zo veel meer. In de beginperiode maakte Luk De Bruyker zijn poppen voornamelijk zelf. Later werd vaker met andere poppenmakers samengewerkt.

Collectie tentoongesteld

In 2011 organiseerde Het Firmament de tentoonstelling 'Kopstukken. 10 Topstukken uit de geschiedenis van Theater Taptoe'. Luk De Bruyker maakte hiervoor een selectie van tien poppen uit meer dan honderd voorstellingen: tien mijlpalen die elk een tipje van de sluier van Taptoes verleden onthullen. De tentoonstelling reisde in binnen- en buitenland.

Eveneens in 2011 volgde de afscheidsvoorstelling van Taptoe's erf *Ienmoal, andermoal ... Adzjuzee!*, waarin verschillende poppen uit het verleden van Theater Taptoe de revue passeerden. Er was ook een complete overzichtstentoonstelling *TAPtoe – TapTOE* in het Provinciehuis van Gent.

In september 2016 werden enkele poppen opgesteld in de tentoonstelling *40 jaar Kalleke Step: Poppenspel in Vlaanderen*, georganiseerd door het marionettentheater Kalleke Step naar aanleiding van haar 40-jarige bestaan.

Gedeeltelijke herbestemming

De poppen van de producties *Vader Anseele* en *De Roste Wasser* droeg CEMPER (toen nog Het Firmament) eind 2016 over aan Amsab-ISG, het erfgoedcentrum voor sociaal, humanitair en ecologisch geëngageerde bewegingen. Het gaat om marionetten, stangpoppen, maskers en lichaampoppen. De figuren uit de productie *Lène Maréchal, de revue van een proeverigge* worden verder bewaard in het Huis van Alijn, museum van het dagelijks leven.